

בג"ץ 1046/24
קבוע ליום 28.7.2025

העותרים: **אחמד חרינק ואח'**

ע"י ב"כ עוה"ד עביר ג'ובראן ו/או עודד פלר ואח'
מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

- נ ג ד -

- המשיבים: 1. הוועדה לנושאים תכנוניים עקרוניים שליד המועצה הארצית לתכנון ולבניה
2. הוועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז דרום
3. ממשלת ישראל

ע"י מחלקת הבג"צים
פרקליטות המדינה, משרד המשפטים, ירושלים
טל: 02-6466590; פקס: 02-6467011

תמצית טענות מטעם העותרים

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 9.7.2025 העותרים מתכבדים להגיש תמצית טענות מטעמם.

1. עניינה של העתירה בהחלטת מוסדות התכנון והבניה לאשר את שינוי 89 לתמ"מ 14/4 (להלן: **שינוי 89**) והחלטות הממשלה (מס' 579 מיום 3.11.2021 ובהמשך לה החלטה מס' 1362 מיום 10.4.2022) (להלן: **החלטות הממשלה או ההחלטות בעניין ההכרה בשלושת היישובים הבדואיים**), המחייבות את הקהילות הבדואיות נחל חווה וואדי אריכא, המתגוררות בהר הנגב, להעתיק את מגוריהן ליישוב עבדה.
2. ההחלטות התקבלו בהתבסס על תשתית עובדתית שגויה וחרף אי הסכמתן של הקהילות, בלי לתת משקל ראוי למבנה חברתי, לאורח חייהן המסורתי ולזכותן לפיתוח קהילתי, חקלאי ותיירותי הולם. החלטות אלו מבטאות את ההפליה השיטתית בתכנון שהמדינה מנהיגה כלפי הקהילות הבדואיות. העתירות מבקשות לאפשר לעותרים בפרט, ולתושבי נחל חווה וואדי אריכא בכלל, להיות שתי שכונות מרוחקות מעבדה, ולתכנן עבורן בדומה לתכנון עבור שכניהן היהודים המתגוררים ביישובי הנגב. לב ליבה של העתירה הוא, אם כן, טענת **האפליה התכנונית** בין האוכלוסייה הבדואית בנגב לבין האוכלוסייה היהודית.
3. להלן נתייחס בקצרה לתגובת המשיבים לעתירה.

שיהוי

4. המשיבים טוענים כי העתירה לוקה בשיהוי כבד, מאחר שהוגשה ביום 1.2.2024, כשנתיים ושלושה חודשים לאחר החלטת הממשלה הראשונה מס' 579 וכשנה ועשרה חודשים לאחר החלטת הממשלה השנייה מס' 1362, וכן מספר חודשים לאחר פרסום התוכנית ברשומות ביום 26.9.2023.
5. החלטת הממשלה 1362 מהווה המשך וחלק בלתי נפרד מהחלטת הממשלה הראשונה שמספרה 579. כאמור בסעיפים 31-32 לעתירה, בהחלטת המשך שמספרה 1362 הטילה הממשלה על מוסדות התכנון להניח תוכנית שתכלול "אבני יסוד שייבחנו מעת לעת בהתאם להתקדמות בתוכנית והליך שיתוף ציבור בתכנון ובפיתוח". כלומר, לא היה מקום לתקוף את ההחלטות במועדן, בטרם מיצוי הליכים ובטרם גיבוש תוכנית קונקרטית, במיוחד כשהחלטות מותנות בהסכמה של 70% מאוכלוסיית היעד תוך שבע שנים כתנאי להפיכתן להחלטות סופיות בעניין ההכרה בעבדה כיישוב.
6. הארגונים העותרים פעלו למיצוי הליכים בנושא החלטות הממשלה, הגישו ניירות עמדה, התריעו כי התושבים אינם מסכימים למעבר וביקשו לנהל שיח עימם, ואף ביקשו לבטל את ההתניה של 70% הסכמה – אך פניותיהם לא נענו (נספחים ע/13-ע/17 לעתירה).
7. רק לאחר אישור שינוי 89 לתמ"מ 14/4, ולאחר דחיית התנגדותם, בשלה העת להגיע לבית המשפט ולתקוף את ההחלטות בשל הפגיעה הממשית והקונקרטית בזכויות העותרים.
8. המשיבים מתעלמים מכך שלאחר אישור התוכנית ופרסומה ביום 26.9.2023 – במהלך חגי תשרי – פרצה המלחמה ביום 7.10.2023. הנגב היה תחת מתקפת טילים, דבר שמנע אפשרות לקיים מפגשים בין העותרים לבין באי כוחם. בנוסף, כל המדינה, לרבות מערכת בתי המשפט, פעלה תקופה ממושכת במתכונת חירום – דבר שהשפיע גם הוא על מועד הגשת העתירה, ב-1.2.2024.
9. ועוד, העתירה מתמקדת בשני מוקדים שהוכרוזו במסגרת התוכנית ושינוי 89 כמוקדי תיירות ללא מגורים. העותרים מבקשים כי הללו יוסדרו כשכונות מגורים עם תיירות מבוססת קהילה. המלצת הוועדה המחוזית דרום לולנת"ע מיום 4.1.2023 בעניין שינוי 89 היא שהפעלת המיזמים במוקדי התיירות בנחל חווה וואדי אריכא תאפשר "שהות המפעילים" במוקדי התיירות, ותותנה בהפעלת מיזם תיירותי או חקלאי (נספח ע/19 לעתירה). מכאן, שגם לפי גישת מוסדות התכנון, היה מקום להעלות את טענות העותרים בעניין מוקדי התיירות כשכונות מרוחקות במסגרת שינוי 89 כדי להפעיל מיזמים תיירותיים מבוססי קהילה, ואין כל בסיס לטענת שיהוי.
10. לבסוף, נושא הסדרת הקהילות הבדואיות בהר הנגב מונח על שולחנה של הממשלה מאז שנות השבעים של המאה הקודמת. המדינה לא יישמה את החלטת הממשלה מס' 2562 משנת 2000 בעניין הקמת שני יישובים לאוכלוסייה הבדואית בהר הנגב, לא קיימה את הבטחתה להקמת יישוב ברמת ציפורים, וביטלה את שינוי 65 לתמ"מ 14/4 באמצעות שינוי 89, תוך העברת סמל היישוב לעבדה. התנהלות זו מלמדת מעצמה כי המדינה משתהה בהסדרת זכויות התושבים, ואין בידיה לטעון לשיהוי מצד העותרים המבקשים את מימוש זכויותיהם.

שיתוף ציבור

11. המשיבים טוענים שהתקיים הליך שיתוף ציבור, ומסתמכים על הליך שנערך בשנים 2012–2014, שבעקבותיו נוסח המסמך המסכם של היועץ החברתי (סעיף 12 לתגובה ונספח **מש/1** לה). נטען כי הייתה המלצה להקים יישוב אחד שירכז את האוכלוסייה הבדואית בהר הנגב.

12. מדובר בהליך שיתוף ציבור מלפני יותר מעשור, שנערך כאשר קודמה הגרסה הקודמת של התוכנית (תיקון 69) לפיה יוקם יישוב מרכזי ברמת ציפורים, ולא בעבדה. ואף על פי כן ראוי להפנות למסמך זה מבט, שכן נכתב בו, כי המקום המועדף על כלל האוכלוסייה להקמת נקודת יישוב מרכזית הינו עבדה (סעיף 6, נספח **מש/1**, עמוד 38), ובמקביל **"הקמת נקודת התיישבות נוספת קטנה יותר בנחל חווה לבני הסראחין המתגוררים בנחל חווה ובנחל אריכא, כאשר מערך השירותים יתבסס על המרכז בעבדה"**. עוד נכתב בו, כי יש **"לפתח תיירות מבוססת התיישבות" כאטרקציה אשר תשרת את ענף התיירות הכולל באזור**". כלומר, גם מסמך ישן זה תומך בעמדת העותרים להכיר בעבדה כמוקד יישוב מרכזי ובהסדרת שכונה או שכונות מרוחקות לצורך תיירות המבוססות על הקהילות הקיימות – שכונות אשר נסמכות על מרכז השירותים בעבדה.

13. הנתונים שצינו המשיבים בסעיף 53 לתגובתם מתייחסים להסכמת תושבי עבדה להקמת יישוב במקום מגוריהם, אך מתעלמים מכך שהרוב המכריע של התושבים במוקדים האחרים, בהם נחל חווה וואדי אריכא, מבקשים לפתח מוקדי תיירות מבוססי קהילה. עמדה זו באה לידי ביטוי חד משמעי בתסקיר היישוב שהכינה רשות הבדואים בשנת 2018 (נספח **ע/28** לעתירה), וכן במסמך המועצה האזורית רמת הנגב מיום 8.3.2023 (נספח **ע/29** לעתירה), בו צוין כי תושבי נחל חווה וואדי אריכא סירבו לדון כלל בתוכנית המעבר לעבדה.

14. להשלמת התמונה ולהבנת עומק ההתנגדות של התושבים נעדין כי לאחרונה, בין דצמבר 2024 למאי 2025, נערך סקר על ידי צוות אדריכלים בראשות האדריכלית קרן אנגלמן, בנחל חווה. מטרתו של הסקר היא **"לאסוף נתונים אמפיריים חברתיים ואיכותניים על המחיה בכפר במצב הקיים ולקבל מידע על רצונות התושבים וצרכיהם, על מנת לגבש תמונת מצב, חזון ופרוגרמה לצורך הכנת הצעה לתכנון"**. הסקר מבוסס על ראיונות עומק עם ראשי משפחות מקרב התושבים. סקר דומה נערך בוואדי אריכא והוא נמצא בהליך עיבוד. בהתאם לסקר של נחל חווה ולתצהירה של האדריכלית אנגלמן, המצורף לתגובה זו, **"התושבים הביעו את התנגדותן העזה של שתי הקהילות, נחל חווה וואדי אריכא, לעזוב את הקרקע ההיסטורית שלהן, בה היכו שורש לאחר שיושבו שם באורח קבע והופסקה נדידתם העונתית"** (פסקה 6 לתצהיר). בהתאם לתצהיר, התושבים חוששים ממעבר למקום אחר, שבו לא יהיו מקובלים לפי חוקי השבטים ושאינן להם אליו זיקה היסטורית או תרבותית, אשר יפורר את קהילתם ויביא לאובדן אורח חייהם המסורתי ולסיכון ילדיהם באלימות ופשע, כפי שקרה לקהילות שהועתקו בעבר בכפייה (פסקאות 6-7 לתצהיר).

העתק תצהירה של האדריכלית קרן אנגלמן מצורף ומסומן **א'**.

העתק הסקר על נחל חווה מצורף ומסומן **ב'**.

15. תוצאות סקר זה וכמות העותרים בעתירה סותרות את טענת המשיבים כי תושבי נחל חווה וואדי אריכא שותפו בתוכנית המעבר לעבדה או מסכימים לה.

הטענה כי מדיניות התכנון הנוכחית אינה מאפשרת הקמת יישובים חדשים

16. בסעיפים 46, 49, 51, 52, 62, 63, 64, 69 ו-70 לתגובתם טענו המשיבים, כי בהתאם למדיניות התכנון הארצית ובהתאם להוראות תמ"א 35, ישנה העדפה להרחבת יישובים קיימים, וכי יש להימנע מהקמת יישובים חדשים.

17. המשיבים נסמכים, בין היתר, על דו"ח גולדברג אשר המליץ על הקמת יישובים עם רצף בינוי. עוד הם מסתמכים בתגובתם על חוות דעת כלכלית של אגף התקציבים במשרד האוצר מינואר 2023 (נספח מש/7 לתגובה) (להלן: **חוות הדעת הכלכלית**), שלפיה הקמת יישובים חדשים מנוגדת למדיניות הממשלה שמטרתה לפתח ולחזק יישובים קיימים. זאת משום שהקמת יישובים חדשים פוגעת ביישובים הוותיקים ומחלישה אותם, משום שאוכלוסייה חזקה מבחינה כלכלית וחברתית מהגרת ליישובים החדשים, הקטנים, והדבר כרוך בעלויות תקציביות גבוהות.

18. העותרים עמדו ארוכות בעתירה על הטענה, כי עקרונות התכנון בעניין אי הקמת יישובים חדשים חלות רק על הבדואים. הוכחה לכך ניתן לראות אף בחוות הדעת הכלכלית. זו מזכירה שורה ארוכה של 27 יישובים שקודמו על ידי הממשלה ומוסדות התכנון בעשור האחרון (נכון למועד הכנת חוות הדעת): **"רמת טראמפ, נווה תמרים, שיזף, דניאל, שיבולת, העיר כסיף, חנון, מבואות ערד (5 יישובים), עיר אובות, אל עזי, עבדה, ניצנית, אסיף, מטר, רמת נבטים, העיר תלה, ענים, קדמת נגב, עומרית, תלמה, גבעת עדרים, טליה, טלם."**

19. מתוך רשימת יישובים אלה, רק שלושה יישובים כפריים – עבדה (הנדון כאן), אל עזי ואחד מיישובי מבואות ערד – מיועדים לאוכלוסייה הערבית והבדואית במקומות יישוב קיימים. כלומר, מדובר בהסדרת מצב קיים בשטח ולא בהקמת יישובים חדשים כפי שקורה עם שאר היוזמות, ומשמעותה – מדיניות התכנון הדוגלת באי הקמת יישובים חדשים חלה רק על האוכלוסייה הערבית והבדואית.

20. בהתאם לחוות הדעת הכלכלית, יישובים חדשים מוקמים "ללא כל רעיון חברתי-כלכלי מסדר". חוות הדעת הכלכלית מצביעה על כך שבנגב ישנם יישובים רבים ברמה של תת אכלוס, כלומר יישובים שפוטנציאל הפיתוח שלהם גבוה בהרבה ממספר התושבים החיים בהם ולכן אין צורך בהקמת יישובים חדשים. יש יישובים (כמו ניצנה, שהוקם בשנות ה-80), שיש להם פוטנציאל בינוי של 500 יח"ד (כ-2,000 תושבים). בפועל הם מאוכלסים על ידי 90-300 תושבים בלבד, ויש בהם בין 25 ל-75 יחידות דיור. אף על פי שיישובים אלה בתת אכלוס, ויכולים לקלוט בקלות תושבים חדשים, המדינה ממשיכה להקים יישובים חדשים ליהודים, ועוקפת את מדיניות התכנון שהיא מעלה על נס.

21. כדי לתרץ את ההכרה בדיעבד ביישוב קטן כמו שיזף, שגרים בו פחות ממאה אנשים, מדברים בפוטנציאל הבינוי העתידי של 500 יח"ד של היישוב, ומוסיפים כי היה סמל יישוב ערב אישורה של תוכנית מטרופולין באר שבע (תמ"מ 23/14/4). היינו הרשויות לא המתינו שתהיה מסה קריטית של תושבים או תוכנית בת מימוש כדי להתחיל את עבודות הפיתוח ותהליכי האכלוס של שיזף. למעשה,

אישרו את היישוב בדיעבד למרות שמתן סמל יישוב אינה הבטחה להקמת יישוב. כך, למשל, סמל היישוב שניתן לרמת ציפורים הועבר לימים לעבדה במסגרת התוכנית מושא העתירה.

22. אם כן, עמדתו של משרד האוצר היא שאין להקים יישובים חדשים, והמדינה מעלה זאת על נס גם בתגובתה. ואולם זוהי אינה המציאות התכנונית בפועל ביחס ליישובים יהודים. על אף חוות הדעת הכלכלית, התנגדות משרד האוצר וארגוני סביבה, ועדת המשנה שליד המועצה הארצית לתכנון ובנייה החליטה במרץ 2023 לאשר את תוכנית "מבואות ערד", שבמסגרתה יוקמו 5 יישובים כפריים/קהילתיים חדשים ממערב לערד (החלטת ממשלה מס' 1325 מיום 27.3.2022). כמו כן, רשויות התכנון מתמקדות בקידום תוכנית נוספת לאורך "ציר כביש 25, 80" במסגרתה נבונים בין 6 ל-7 אתרים להקמת מספר יישובים חדשים, בתוספת מרכז אזורי.

23. לא זו אף זו, באוגוסט 2024 פורסם ["קול קורא להגשת הצעות לגרעיני התיישבות להקמת יישובים כפריים חדשים במבואות ערד, עיר אובות ויתיר"](#) מטעם משרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות והחטיבה להתיישבות. מטרתו: "לאפשר לגרעיני התיישבות המבקשים להיות גרעין התיישבות ראשוני באחד מהיישובים החדשים שפורטו לעיל להגיש בקשה להיבחר לגרעין התיישבות כאמור". תנאי סף להתיישבות: 15 משפחות לגרעין בלבד.

24. אם כן, ההתנגדות הקונספטואלית ליישובים חדשים בנגב מיתרגמת באופן מעשי להתנגדות להקמת יישובים חדשים לבדואים. עבור יהודים מתוכננים יישובים חדשים, הגם שאין בהם צורך, ויישובים ותיקים בתת אכלוס. **התנהלות הממשלה וגופי התכנון מלמדות באופן חד משמעי, כי מדיניות התכנון המונעת הקמת יישובים חדשים ודוגלת בעיבוי יישובים קיימים חלה אך ורק על הבדואים בנגב.** יתרה מכך, פרסום הקול הקורא מלמד, כי למעשה מאחורי אותם יישובים חדשים ליהודים שהמדינה מבקשת להקים אין קהילה או קהל יעד. זאת להבדיל מהקהילות הבדואיות בנגב, שהן מגובשות ויושבות במקום מזה עשרות שנים ואף יותר.

25. נזכיר ונדגיש: **בעניינו כלל לא מבוקש להקים עוד יישוב נוסף על עבדה, שאותה הוחלט להקים ממילא. השכונות המרוחקות המבוקשות עבור הקהילות בנחל חווה וואדי אריכא לא תהיינה יישובים חדשים ועצמאיים, אלה שכונות בעבדה, המסתמכות על מוקד יישוב מרכזי בעבדה, כפי שהומלץ בזמנו על ידי היועץ החברתי של רשות הבדואים. העותרים אינם מבקשים שלא להיות חלק מעבדה, ואינם מבקשים הכרה כיישובים עצמאיים. המחלוקת נוגעת לרצונם בשכונות מרוחקות, אשר תהיינה משויכות מבחינה מוניציפאלית לעבדה.**

26. נתייחס אם כן להלן להיבטים הנוגעים להסדרת הקהילות במקומן.

27. **במקרה של נחל חווה וואדי אריכא אין מדובר בהקמת יישוב חדש וייבוא קהילה חדשה לנגב, אלא בהסדרת קהילות קיימות, מאורגנות ונושמות שהועברו למקום מגוריהן על ידי המדינה.** בהתאם לסקר התושבים העדכני, כיום מתגוררים בנחל חווה 196 תושבים וישנם 53 משקי בית. חשובים בהקשר זה דבריה של האדריכלית קרן אנגלמן:

"במסגרת חקר הכפר [נחל חווה] נחשפנו לארגון הפנימי המובהק של מבנה הכפר, המחולק לנחלות של המשפחות המורחבות המרכיבות אותו, ולדפוסי ההתארגנות של המשפחות בתוך כל נחלה. למדנו, כי מה שעשוי להיראות בעין לא מקצועית

29. **המודל של שכונות מרוחקות** אינו המצאה של העותרים. כאמור בעתירה, זהו עיקרון תכנוני שמוסדות התכנון אישרו וקיימו לאורך שנים.

30. **ההסדרה אינה דורשת פריסת תשתיות ייחודיות או חריגה** – השכונות המוצעות בנחל חווה ובנחל אריכא ממוקמות במרחק קצר יחסית מכביש 40 ומהתוואי הישן שלו, בסמיכות למערכות מים וחשמל קיימות, תשתיות ביוב מרכזיות, ולתשתיות ציבוריות נוספות הקיימות באזור – תחנת הדלק והחנויות הסמוכות לגן לאומי עבדת, בית השאנטי, חאן השיירות, כלא נפחא, תחנת מחקר חקלאי של האוניברסיטה העברית ואוניברסיטת בן גוריון, חוות בודדים הפזורות לאורך כביש 40 בין שדה בוקר למצפה רמון, וחוות נוספות. שירותים מוניציפליים, שירותי חינוך (למעט גני ילדים) ושירותי בריאות עתידיים להינתן במוקד היישוב המרכזי בעבדה. כמו כן, ייתכן שבכל מקרה יהיה צורך לפרוס תשתיות כדי לתמוך במוקדי התיירות שיוקמו בנחל חווה ובוואדי אריכא במסגרת התוכנית הנוכחית.

31. **ההוצאה הכלכלית להסדרת השכונות היא מזערית ביחס לחלופה של פינוי התושבים בכפייה והריסת בתייהם.** התושבים ממילא אינם דורשים בנייה רוויה, אלא בתים פשוטים מחומרים מקומיים המשתלבים בנוף ומאפשרים שמירה על אורח חייהם המסורתי ועל הזיקה התרבותית לקרקע. הקמת השכונות ומוקדי התיירות מבוססת על חיי קהילה הכוללים אירוח בדואי מסורתי, לינה מדברית, סדנאות חקלאות בת קיימא, גידול עדרים, ליווי מטיילים ושמירה על ידע מסורתי ייחודי בהתאם לחזון התושבים ומודלים קיימים במקומות אחרים שבהם ישנן קהילות בדואיות, כמו ירדן ומצרים. מימוש אלה יביא לשגשוג כלכלי שיתרום גם לכלכלת המדינה.

32. **ההסדרה תואמת את עקרונות דו"ח ועדת גולדברג.** ההפנייה שבחרו המשיבים להביא מתוך לדו"ח גולדברג בעניין עקרונות התכנון אינה רלוונטית לענייננו, העוסק, כאמור, במתחמים שמרוחקים זה מזה, וכשאין כוונה ליצור רצף בינוי בינם לבין מוקד היישוב המרכזי בעבדה. דו"ח גולדברג קובע במפורש, שיש להסדיר את התיישבות הקהילות הבדואיות תוך הכרה בזכויותיהן ההיסטוריות גם אם לא נרשמו תביעות, כמו בהר הנגב, בשיתוף פעולה איתן, תוך כיבוד החוקים הפנימיים של השבטים, ולא באמצעות פתרונות חד-צדדיים אשר סופס כישלון. הדו"ח מדגיש את ייחודה התרבותי והחברתי של אוכלוסייה זו ואת החובה להתחשב בכך בתכנון ובהסדרה, בשונה מהמודלים העירוניים-כפויים שהוכחו כבלתי אפקטיביים. (ראו: דו"ח הוועדה להצעת מדיניות להסדרת התיישבות הבדואים בנגב, ינואר 2009, עמ' 17-18).

התנגשות חזון התושבים עם תוכניות המדינה: שימור המורשת הבדואית

33. המשיבים טוענים בתגובתם, כי מוקדי תיירות ללא מגורים יוכלו לשמר את התרבות והמורשת הבדואית. טענה זו מלמדת, כי המדינה אינה מבינה לעומק את משמעות המושג "מורשת בדואית", ואינה תופסת את הקשר הבלתי אמצעי ובל יפרד שבין חיי היומיום של הקהילה לבין שימור התרבות והמסורת שלה.

34. טענה זו אף עומדת בניגוד לעקרון של "שימור מורשת ההתיישבות", המהווה אחת ממטרות המרכזיות בתיקון 5 לתמ"א 35, הנמצא בימים אלה בדיונים במוסדות התכנון. מדובר בתיקון

לתוכנית מתאר ארצית לשימור ופיתוח, שאמורה לתת ביטוי למגוון צורת ההתיישבות הכפריות של כלל קבוצות האוכלוסייה במדינה. מתן אפשרות להקים מיזמי תיירות וחקלאות מסורתית הנשענים על קהילה שחיה ומתפקדת במקום תיתן מענה גם למטרה של שימור המורשת בהתאם לתיקון 5 לתמ"א/35. לעומת זאת, ניתוק הקהילה מהמקום יפגע במטרות שינוי 89 לתוכנית המתאר המחוזית או לתיקון 5 לתוכנית המתאר הארצית, כיוון שמורשת התיישבות אינה תצוגה מוזיאונית, אלא אורח חיים יומיומי מתמשך.

35. תושבי נחל חווה וואדי אריכא מבקשים להקים בינוי המשתלב בנוף המדברי, ולא בשורות אחידות כפי שמכתיבות תכניות המדינה. במסגרת ביקור של נציגי הקהילה במצרים בשנת 2022, במימון המשרד לשת"פ אזורי, הם נחשפו לדגם הקהילות הבדואיות בסנטה קטרינה, המשלבות תיירות עם חיי קהילה שורשיים, והם מבקשים לאמץ מודל זה בכפריהם. החזון כולל תיירות מבוססת קהילה: אירוח מסורתי, סיורים מודרכים במגוון תחומים, רעיית עדרים מודרכת, אפייה ובישול מסורתי, החייאת חקלאות ביזנטית עתיקה באמצעות טרסות, הקמת מרכז מבקרים למורשת הבדואית, לימוד מלאכות מסורתיות ועוד (ראו הפירוט בעתירה, וכן ראו עמודים 27-30 לסקר, נספח ב').

36. חזון זה אינו יכול להתממש באמצעות הקמת מוקדי תיירות ללא קהילה חיה מאחוריהם. התיירות הבדואית בירדן ובמצרים מבוססת על קיום קהילה פעילה, המעניקה חוויה אותנטית, ערכית וכלכלית. בלעדי הקהילה – החוויה מאבדת את משמעותה, והמורשת בת מאות השנים עלולה להיכחד.

15 ביולי 2025

עביר ג'ובראן, עו"ד

ב"כ העותרים